

**HISTOIRE DE LA GÉOGRAPHIE ET DES DÉCOUVERTES GÉOGRAPHIQUES DEPUIS LES TEMPS LES PLUS RECULÉS
JUSQU'A NOS JOURS.**

PAR M. VIVIEN DE SAINT- MARTIN

**PRÉSIDENT HONORAIRE DE LA SOCIÉTÉ DE GÉOGRAPHIE DE PARIS DE L'ACADÉMIE ROYALE DE BERLIN DES
SOCIÉTÉS GÉOGRAPHIQUES DE SAINT-PÉTERSBOURG DE BERLIN, DE DRESDE , DE LEIPZIG , DE VIENNE , DE
GENÈVE , DE NEW YORK DE RIO DE JANEIRO , ETC. CHEVALIER DE L'ORDRE DE LA LÉGION D'HONNEUR
ACCOMPAGNÉE D'UN ATLAS HISTORIQUE En douze feuilles PARIS LIBRAIRIE HACHETTE ET CIE 79 ,
BOULEVARD SAINT - GERMAIN , 79,**

1873

Droits de traduction et de reproduction réservés.

COĞRAFYA TARİHİ VE COĞRAFİ KEŞİFLER: İLK ZAMANLARDAN GÜNÜMÜZE.

M. VIVIEN DE SAINT-MARTIN

**PARİS COĞRAFYA DERNEĞİ, BERLİN KRALİYET AKADEMİSİ VE SAINT PETERSBURG, BERLİN, DRESDEN, LEIPZIG,
VİYANA, CENEVRE, NEW YORK, RIO DE JANEIRO VB. COĞRAFYA DERNEKLERİNİN ONURSAL BAŞKANI. On iki
sayfalık bir tarih atlasıyla birlikte Légion d'honneur Şövalye Nişanı. Paris, Hachette & Co. Kitabevi, 79
Boulevard Saint-Germain,**

1873

Çeviri ve çoğaltma hakları saklıdır.

BÖLÜM V

MED SAVAŞLARI ÖNCESİNDE YUNANİSTAN

ARGONAUTLAR

MÖ 13. YÜZYIL

X

Au premier âge de la civilisation des peuples, tout grand événement devient une légende ; transmis seulement par la tradition, les souvenirs s'altèrent bientôt en traversant les générations , jusqu'à ce que l'histoire écrite les saisisse et les fixe non plus dans leur forme primitive , mais sous les formes fantastiques dont les a revêtues la poésie populaire . Telle a été la destinée du premier fait marquant dans l'histoire géographique des anciens Grecs, la Navigation des Argonautes .

Medeniyetin ilk evrelerinde, her büyük olay bir efsaneye dönüşür; yalnızca gelenekle aktarılan anılar, nesiller boyunca hızla değişir; ta ki yazılı tarih onları orijinal halleriyle değil, popüler şiirin onlara verdiği fantastik biçimlerle yakalayıp sabitleyene kadar. Antik Yunanların coğrafi tarihindeki ilk önemli olay olan Argonautlar'ın Yolculuğu'nun kaderi de böyleydi.

Nul événement des temps héroïques, pas même le siège et la prise de Troie , n'eut un plus grand retentissement . Homère applique au navire Argo , que montaient les Argonautes, l'épithète de mémorable, << présent au souvenir de tous. » Hésiode, à peu près contemporain d'Homère (tous deux sont postérieurs d'environ trois cents ans à la guerre de Troie, d'après le Marbre de Paros) , Hésiode, disons-nous , dans sa Théogonie , rappelle aussi l'expédition de Jason ; et il semble résulter du témoignage d'un scoliastes qu'il avait dû en faire l'objet d'un ouvrage particulier. Un grand nombre de poètes, qui pour la plupart ne

ARGONAUTLAR

İbrahim Şimşek

nous sont connus que de nom et dont plusieurs sont fort anciens , avaient en effet pris la tradition argonautique pour sujet de leurs chants .

Kahramanlık zamanlarının hiçbir olayı, hatta Truva kuşatması ve ele geçirilmesi bile, bu kadar büyük bir etki yaratmamıştır. Homeros, Argonotların yelken açtığı gemi olan Argo'ya "akılda kalıcı" sıfatını verir ve bu, "herkesin hafızasında mevcut" anlamına gelir. Homeros'un hemen hemen çağdaşı olan Hesiodos (Parian Marble'a göre ikisi de Truva Savaşı'ndan yaklaşık üç yüz yıl sonra yaşamıştır), Teogoni'de Jason'ın seferini anlatır; ve bir yorumcunun ifadesinden, bu konuda ayrı bir eser yazmış olması gerektiği anlaşıyor. Nitekim, çoğu sadece isimleriyle bildiğimiz ve birçoğu oldukça eski olan çok sayıda şair, Argonot geleneğini şarkılarının konusu olarak benimsemiştir.

De tous ces poètes, le plus ancien, et sans comparaison le plus célèbre, est celui que l'antiquité a connu sous le nom d'Orphée. On a révoqué en doute non-seulement l'authenticité des poèmes orphiques (authenticité que nul depuis longtemps n'essayerait de défendre) , mais jusqu'à l'existence d'un barde qui ait porté ce nom . C'est un doute que ne connut point la haute antiquité. Pindare, prononçant le nom d'Orphée , l'appelle « le père des chants lyriques , le poète justement célèbre; » ce témoignage date de près de cinq cents ans avant notre ère. Un autre poète plus ancien que Pindare qualifie Orphée d'onomaclyste, « celui dont le nom est illustre . » Qu'il ait existé, à une époque très-reculée, un hiérophante auquel la tradition universelle de la Grèce appliqua le nom d'Orphée, et que cet Orphée eût laissé des chants héroïques et religieux au nombre desquels était un poème argonautique , c'est ce que raisonnablement on ne peut nier en face du témoignage à peu près unanime de l'antiquité, d'une antiquité qui pour nous date au moins du siècle de Pindare, sinon de celui d'Homère ; mais que cette Argonautique du vieil Orphée soit celle que l'École d'Alexandrie nous a transmise, c'est une question tout autre . Sur ce terrain la science philologique est souveraine, sauf toutefois quelques réserves essentielles qui n'ont pas toujours été, croyons-nous , suffisamment respectées .

Tüm bu şairler arasında en eskisi ve kıyaslanamaz derecede en ünlüsü, antik çağda Orpheus olarak bilinen kişidir. Orpheus şiirlerinin gerçekliği (ki uzun zamandır kimse bu gerçekliği savunmaya çalışmamıştır) sorgulanmakla kalmamış, hatta bu adı taşıyan bir ozanın varlığı bile sorgulanmıştır. Bu, antik dünyada bilinmeyen bir şüphedir. Pindar, Orpheus'un adını telaffuz ederken onu "lirik şiirin babası, haklı olarak kutlanan şair" olarak adlandırır; bu tanıklık, çağımızdan yaklaşık beş yüz yıl öncesine dayanmaktadır. Pindar'dan daha eski bir başka şair ise Orpheus'u "adı şanlı olan", yani bir onomaklit olarak adlandırır. "Çok uzak bir çağda, evrensel Yunan geleneğinin Orpheus adını verdiği bir hiyerofantin varlığı ve bu Orpheus'un, aralarında bir Argonaut şiirinin de bulunduğu kahramanlık ve dinsel şarkılar bıraktığı gerçeği, bizim için Homeros olmasa bile en azından Pindar dönemine kadar uzanan antik çağın neredeyse oybirliğiyle kabul edilen tanıklıkları karşısında makul bir şekilde inkâr edilemeyecek bir şeydir; ancak antik Orpheus'un bu Argonautika'sının İskenderiye Okulu tarafından bize aktarılan eser olması bambaşka bir konudur. Bu bağlamda, filoloji bilimi, her zaman yeterince saygı görmediğine inandığımız birkaç temel çekince dışında, en üstün konumdadır."

Les discussions auxquelles ont donné lieu les poésies orphiques en général, et le poème argonautique en particulier, n'ont pas seulement une portée philosophique et littéraire ; elles se lient à des questions d'un grand intérêt pour l'histoire géographique. Dans les développements successifs et dans les formes diverses que la légende a prises , on peut suivre le progrès des idées de géographie générale chez les Grecs des anciens temps et de

leurs notions sur les contrées du Nord . C'est à ce point de vue qu'elles appartiennent à notre sujet .

Genel olarak Orfik şiirin ve özel olarak Argonaut şiirinin başlattığı tartışmalar, yalnızca felsefi ve edebi bir çerçevede değil; coğrafya tarihi açısından büyük önem taşıyan sorularla da bağlantılıdır. Efsanenin ardışık gelişmeleri ve aldığı çeşitli biçimler sayesinde, antik Yunanlılar arasında genel coğrafya hakkındaki fikirlerin ve kuzey toprakları hakkındaki görüşlerinin gelişimi izlenebilir. İşte bu bakış açısıyla konumuzla da yakından ilgilidirler.

Au temps de Pisistrate et de ses fils (entre les années 500-550 av . Jésus-Christ) , alors qu'une autorité ferme et sage avait dompté les agitations civiles et tourné les esprits vers les nobles aspirations de la littérature et des arts , il existait à Athènes un poète, un savant, un antiquaire, qui eut pour mission de recueillir, de classer, d'épurer les chants antiques qui ne s'étaient perpétués jusqu'alors que dans la mémoire des rhapsodes, et d'en fixer les textes par des éditions définitives . C'est Onomacrite . C'est alors, dit-on, que furent classés les chants de l'Iliade et de l'Odyssée tels que nous les possédons aujourd'hui . La tâche était délicate ; il paraît qu'Onomacrite n'y apporta pas toujours une stricte probité littéraire, comme nous dirions aujourd'hui. Il donna parfois sous des noms anciens, du moins en fut-il accusé, des vers dont il était l'auteur. Il aurait, en certains cas , fait à peu près ce que fit l'Écossais Macpherson, au milieu du dix-huitième siècle, pour les chants nationaux des Gaëls montagnards publiés sous le nom d'Ossian . Il paraît, toutefois, que l'imputation qui pesa sur Onomacrite portait principalement sur des prédictions qui couraient sous le nom de Musée¹, et que l'arrangeur aurait accommodés aux nécessités du temps, ou, qui pis est, à des intérêts de parti . Ceci n'implique pas nécessairement l'existence d'inutiles falsifications en des choses purement littéraires .

Pisistratos ve oğulları zamanında (MÖ 500-550 arası), sağlam ve bilge bir otorite toplumsal huzursuzluğu bastırmış ve zihinleri edebiyat ve sanatın yüce özelemlerine yöneltmişti. Atina'da, o zamana kadar yalnızca rapsodların hafızasında kalan kadim şarkıları toplayıp, sınıflandırıp, rafine ederek metinlerini kesin baskılara kavuşturmayı misyon edinmiş bir şair, bir bilgin ve bir antikacı vardı. Bu Onomakritos'tu. İlyada ve Odysseia'daki şarkıların, bugün sahip olduğumuz şekilde sınıflandırılmasının o dönemde gerçekleştiği söylenir. Bu hassas bir görevdi; görünen o ki Onomakritos, bugün adlandırdığımız katı edebi dürüstlüğü her zaman uygulamamıştı. Bazen, eski isimler altında -ya da böyle yapmakla suçlanıyordu- kendi şiirlerini yayınlardı. Bazı durumlarda, İskoç Macpherson'ın 18. yüzyılın ortalarında Ossian adıyla yayımlanan dağ Keltlerinin ulusal şarkılarıyla yaptığının hemen hemen aynısını yaptığı söylenir. Ancak, Onomakritos'a yöneltilen suçlamanın esas olarak Musaeus¹ adıyla dolaşan ve düzenleyicinin sözde zamanın ihtiyaçlarına, hatta daha da kötüsü, taraflı çıkarlara uyarladığı kehanetlerle ilgili olduğu anlaşıyor. Bu, salt edebi konularda anlamsız tahrifatların var olduğu anlamına gelmez.

Bunlar arasında Orpheus'un Argonaut şiiri de vardı.

Une Argonautique attribuée à Orphée est, en effet, nous l'avons dit , venue jusqu'à nous ; mais cette composition porte en elle-même, dans certains détails géographiques et surtout dans la langue, des preuves manifestes d'une composition beaucoup plus récente . Quelques savants l'ont regardée comme une œuvre de l'école d'Alexandrie ; d'autres en ont fait descendre l'époque jusqu'aux premiers siècles de l'ère chrétienne . Ce point de critique importe peu ; il nous suffit que le prétendu poème orphique ne puisse être, dans sa forme actuelle, l'œuvre pure d'une époque reculée, pas même (en ce qui touche à la langue) de l'âge d'Onomacrite .

Orpheus'a atfedilen bir Argonautica, daha önce de söylediğimiz gibi, bize kadar ulaşmıştır; ancak bu kompozisyon, belirli coğrafi ayrıntılarda ve özellikle de dilde, çok daha yeni bir kompozisyonun açık kanıtlarını taşımaktadır. Bazı akademisyenler bunu İskenderiye ekolünün bir eseri olarak değerlendirirken; diğerleri Hristiyanlığın ilk yüzyıllarına tarihlendirmiştir. Bu eleştiri noktası pek önemli değildir; bizim için, sözde Orfik şiirin, mevcut haliyle, uzak bir dönemin, hatta (dil açısından) Onomakritos döneminin bile, saf bir eseri olamayacağı yeterlidir.

Faut-il croire, pour cela, que dans cette élaboration alexandrine ou chrétienne , mais dans tous les cas relativement récente, tout soit controuvé et de fabrication moderne ? De très-habiles gens ont été loin de le penser. Ils ont distingué, avec pleine raison selon nous, la langue , qui est d'une basse époque, du fond même du poème dont une foule de détails ne peuvent appartenir qu'à un ordre d'idées ou à un état de choses réellement antique. L'auteur quel qu'il soit du poème actuel , s'il a commis çà et là quelques intercalations faciles à reconnaître , a suivi pour le fond des choses une ancienne rédaction . Nous n'avons pas l'œuvre primitive, sans doute ; mais nous en avons une image qui doit en être en grande partie la reproduction fidèle. C'est un document auquel on est en droit d'attribuer une valeur réellement historique .

Öyleyse, bu İskenderiye veya Hristiyan, ama her halükarda nispeten yeni versiyonda her şeyin uydurma ve modern kökenli olduğuna mı inanmalıyız? Çok bilgili kişiler böyle düşünmekten uzaktır. Bizim görüşümüze göre, oldukça haklı olarak, daha sonraki bir döneme ait dili, şiirin özünden ayırmışlardır; şiirin birçok ayrıntısı ancak gerçekten kadim bir fikir veya durum düzenine ait olabilir. Mevcut şiirin yazarı, kim olursa olsun, arada sırada kolayca tanınabilir birkaç ekleme yapmış olsa bile, eserin özü için daha önceki bir versiyonu takip etmiştir. Elbette orijinal esere sahip değiliz; ancak büyük ölçüde sadık bir yeniden üretim olması gereken bir görüntüsüne sahibiz. Bu, gerçek tarihsel değer atfetme hakkımız olan bir belgedir.

L'antiquité nous a légué trois poèmes argonautiques : celui qui porte le nom d'Orphée, celui d'Apollonius de Rhodes, qui est une composition alexandrine du troisième siècle avant notre ère (de l'année 220 ou à peu près) , et enfin le poème latin de Valerius Flaccus , œuvre de la fin du premier siècle de l'ère chrétienne , qui n'est guère , à vrai dire, qu'une sorte de paraphrase du poème d'Apollonius . Que l'on compare ces trois œuvres : il est impossible de ne pas être frappé de leur différence absolue. Les deux derniers sont bien de véritables poèmes selon les prescriptions, j'allais dire selon les formules classiques ; la marche, solennellement régulière, est coupée comme il convient de descriptions, de portraits , d'adjurations , de discours selon les exigences du genre épique. Rien de pareil dans le poème orphique. C'est bien l'œuvre didactique des anciens temps , œuvre avant tout énumérative comme la Théogonie d'Hésiode ; telles devaient être les antiques compositions des poètes cycliques, avant que le génie créateur d'Homère donnât à la narration épique la forme nouvelle dont l'esprit humain ne s'est plus écarté . Le poème orphique n'est qu'une copie, soit ; mais une copie modelée sur le moule antique. Ou plutôt c'est un rajeunissement tel que nous-mêmes en acceptons tous les jours quand on transporte dans notre langue actuelle nos vieux conteurs aujourd'hui illisibles , ou un vieil historien tel que Joinville.

Antik çağ bize üç Argonau şiiri miras bırakmıştır: Orfeus adını taşıyan, Rodoslu Apollonius'un MÖ 3. yüzyıldan (MS 220 civarı) İskenderiye'de bestelenmiş bir şiiri ve son olarak Valerius Flaccus'un MS 1. yüzyılın sonlarından kalma, gerçekte Apollonius'un şiirinin bir parafrazından başka bir şey olmayan Latince şiiri. Bu üç eseri karşılaştıralım: Aralarındaki mutlak farktan etkilenmemek imkânsız. Son ikisi, klasik formüllere göre söyleyecektim,

ARGONAUTLAR

İbrahim Şimşek

talimatlara göre gerçekten de gerçek şiirlerdir; ciddi bir şekilde düzenli olan ilerleme, epik türün gereklerine göre olması gerektiği gibi tasvirler, portreler, yakarılar ve konuşmalarla noktalanmıştır. Orfik şiirde böyle bir şey bulunmaz. Bu gerçekten de antik çağların didaktik eseridir, Hesiod'un Theogonia'sı gibi öncelikle numaralandırıcı bir eserdir; Homeros'un yaratıcı dehası, epik anlatıya insan zihninin asla saptmadığı yeni biçimini vermeden önce, döngüsel şairlerin kadim yapıtları böyle olmalıydı. Orfik şiir, kabul edelim ki, yalnızca bir kopyadır; ama kadim üslupla biçimlendirilmiş bir kopya. Daha doğrusu, artık okunamayan eski hikâye anlatıcılarımızı veya Joinville gibi eski bir tarihçiyi güncel dilimize aktardığımızda her gün kabul ettiğimiz bir gençleşmedir.

C'est du reste une étrange géographie que celle du poème orphique . Nous en donnerons rapidement une idée.

Ayrıca, Orfik şiirinin coğrafyası da ilginçtir. Bu konuda kısaca bilgi verelim.

Le fond de la légende est connu ; nous n'y insisterons pas . Jason , par ordre du vieux roi Pélias , part de Iolcos en Thessalie pour aller s'emparer d'une toison d'or qui se trouve en Colchide, sur les bords du Phase, au fond du Pont-Euxin . Cinquante guerriers, parmi lesquels la tradition nommait Hercule, et Orphée lui-même, chantre futur de l'expédition , s'étaient associés à la lointaine entreprise . Le vaisseau qu'ils montaient s'appelait l'Argo , d'où les guerriers eux-mêmes reçurent le nom d'Argonautes. Après de nombreuses aventures et de périlleux combats où les enchantements jouent un grand rôle, Jason enlève la toison merveilleuse, et , suivi de Médée, la fille du roi, qui s'est éprise d'amour pour le héros, remet à la voile pour revenir dans sa patrie . Mais les vents le poussent vers de nouveaux climats, et ce n'est qu'après de longues courses à travers des routes inconnues que les Argonautes revoient Iolcos .

Efsanenin temel hikâyesi gayet iyi biliniyor; üzerinde durmayacağız. Yaşlı Kral Pelias'ın emriyle Jason, Karadeniz'in başında, Fasis Nehri kıyısındaki Kolhis'te bulunan altın postu ele geçirmek için Tesalya'daki Iolcos'tan yelken açtı. Aralarında gelenekte Herkül ve seferin gelecekteki ozanı Orfeus'un da bulunduğu elli savaşçı bu uzak diyarlara yelken açmıştı. Bindikleri geminin adı Argo'ydu ve savaşçıların kendileri de Argonauts adını buradan almışlardı. Büyülerin önemli bir rol oynadığı birçok macera ve tehlikeli savaştan sonra Jason, harikulade postu kaptı ve ardından kahramana aşık olan kralın kızı Medea ile birlikte memleketine dönmek üzere tekrar yelken açtı. Ancak rüzgârlar onu yeni iklimlere doğru iter ve Argonautlar, bilinmeyen rotalarda uzun yolculuklar yaptıktan sonra Iolcos'u tekrar görürler.

Tel est le fond traditionnel dont s'empara la poésie .

Şiirin tutunduğu geleneksel arka plan budur.

Ce dut être en effet, pour les Grecs, un merveilleux exploit à une pareille époque , qu'un voyage de quatre cents lieues vers une contrée dont la rumeur populaire faisait, à ce qu'il semble , une terre de prodiges , à travers des mers qui même aujourd'hui sont redoutées des marins . La mer Noire, féconde en naufrages, avait reçu originellement le nom de mer Inhospitable , Pontos Axenos , mot dont on fit plus tard par euphémisme Pontos Euxenos, la mer Hospitable, le Pont-Euxin . On ne saurait fixer avec certitude la date de l'entreprise ; mais comme les fils de plusieurs des Argonautes figurent au siège de Troie, on ne peut guère remonter que de deux générations au plus au-dessus de cette grande époque . C'est l'intervalle qu'indique Hérodote¹ , ce qui nous place vers le milieu du treizième siècle avant l'ère chrétienne , aux environs de l'année 1250. C'est le temps où les douze tribus d'Israël , conduites par Josué après la mort de Moïse, venaient de prendre possession armée de la terre de Canaan .

ARGONAUTLAR

İbrahim Şimşek

Böyle bir dönemde Yunanlılar için, popüler söylentilere göre harikalar diyarı olarak tanımlanan, bugün bile denizcilerin korku duyduğu denizleri aşan dört yüz fersahlık bir yolculuk gerçekten de olağanüstü bir başarı olmalıydı. Batık gemileriyle ünlü Karadeniz, aslen Misafirperver Olmayan Deniz, Pontos Axenos olarak adlandırılıyordu; bu isim daha sonra eufemistik bir şekilde Pontos Euxenos, Misafirperver Deniz, Karadeniz olarak kısaltıldı. Seferin tarihi kesin olarak belirlenemez; ancak Argonautlar'dan birkaçının oğulları Truva kuşatmasında görüldüğü için, bu büyük çağdan en fazla iki nesil öncesine kadar izini sürebiliyoruz. Bu, Herodot'un¹ belirttiği ve bizi MÖ on üçüncü yüzyılın ortalarına, 1250 civarına yerleştiren aralıktır. Bu, Musa'nın ölümünden sonra Yeşu'nun önderliğindeki on iki İsrail kabilesinin Kenan topraklarını silahlı olarak ele geçirdiği zamandır.

Quant aux causes réelles de l'expédition, on ne les entrevoit que par conjecture à travers le voile mythologique. De la Méditerranée centrale, qu'ils avaient remplie de leurs établissements, les Sidoniens avaient dû pousser de très-bonne heure leurs explorations à travers les détroits qui conduisent à la Propontide et au Pont-Euxin¹; et par eux sans doute quelque vague notion des pays aurifères qui avoisinent le Phase était arrivée jusqu'aux Grecs de l'Égée. C'est l'explication qui s'offre naturellement sous cette fiction transparente de la toison d'or.

Seferin gerçek sebeplerine gelince, bunlar ancak mitoloji perdesinin ardından görülebilir. Sidonlular, yerleşimleriyle doldurdıkları Orta Akdeniz'den, keşiflerini çok erken bir dönemde Propontis ve Karadeniz'e açılan boğazlara doğru genişletmiş olmalı; ve şüphesiz, onlar aracılığıyla, Phasis Nehri yakınlarındaki altın yatakları hakkındaki belirsiz bir fikir Ege Yunanlılarına ulaşmıştı. Altın Post'un bu şeffaf kurgusunun altında doğal olarak kendini gösteren açıklama budur.

Fondée ou non, l'explication ne tient d'ailleurs qu'une place très-secondaire. Toute l'importance de la légende est dans sa signification géographique.

İster doğru olsun ister olmasın, açıklamanın önemi yalnızca ikincildir. Efsanenin tüm önemi, coğrafi anlamında yatmaktadır.

XVII

Si peu ressemblantes qu'elles soient à d'autres égards, les diverses rédactions de la légende argonautique ont cela de commun, qu'elles présentent deux parties bien distinctes et d'un caractère absolument différent, le voyage et le retour.

Diğer açılardan ne kadar farklı olsalar da, Argonaut efsanesinin çeşitli versiyonlarının ortak bir noktası vardır: Hepsi, tamamen farklı bir karaktere sahip iki çok belirgin bölüm sunar: yolculuk ve dönüş.

De Iolcos au Phase, le fond de la narration repose sur des notions géographiques tout à fait positives. La nomenclature des caps, des rivières et des peuples, tout se suit dans un ordre régulier dont les documents ultérieurs confirment l'exactitude. Sauf les additions dues à la fantaisie poétique, c'est un véritable périple, - un périple que sa date rend précieux pour l'histoire géographique de l'Asie Mineure. La nature fantastique de la deuxième partie de la légende fait d'autant mieux ressortir le caractère positif de la première.

Iolcos'tan Phasis'e kadar anlatının temeli tamamen doğru coğrafi kavramlara dayanmaktadır. Burunların, nehirlerin ve halkların isimlendirilmesi, doğruluğu daha sonraki belgelerle de doğrulanan düzenli bir sırayı takip eder. Şiirsel hayal gücünden doğan eklemeler dışında, bu gerçek bir yolculuktur; tarihi onu Küçük Asya'nın coğrafi tarihi açısından paha biçilmez kılan bir yolculuktur. Efsanenin ikinci bölümünün fantastik doğası, ilk bölümün olumlu karakterini vurgulamaya yarar.

Dès que le navire qui porte Jason et ses compagnons a touché les rives du Phase, le poète est dominé par d'autres inspirations ; on dirait que Médée , de sa baguette magique, vient de transformer la scène et le sujet . La toison conquise, Jason a remis à la voile ; mais dès le premier pas la fatalité se déclare. Le navire, au lieu de regagner les bouches du fleuve , s'enfonce dans l'intérieur des terres¹ . On traverse ainsi de nombreux territoires habités par des peuples guerriers , parmi lesquels on nomme la nation kerkète ; d'où l'on voit que les Tcherkesses, que les armes russes ont naguère expulsés du Caucase, n'y étaient pas une race nouvelle . Cette route intérieure n'en conduit pas moins les Argonautes aux lieux où le large Tanaïs débouche dans la Méotide, et de la Méotide dans les eaux du Pont. Ici, nouvelle énumération de peuples que l'on ne rencontre pas sans quelque surprise autour des bas-fonds méotiques , les Gélons , les Gètes, les Sauromates , les Arimaspes , et d'autres tribus aux noms suspects . « Après de nombreuses calamités envoyées par les dieux , nous traversâmes , poursuit le poète , les dernières eaux de l'abîme, là où la mer pernicieuse, à travers des rives abaissées , se précipite avec un fracas qui fait retentir au loin les forêts profondes , jusqu'aux extrémités du Nord, où le courant impétueux rejoint l'Océan . Le vaisseau, rapidement entraîné, en franchit l'embouchure . Neuf nuits et neuf jours nous avançâmes à travers de grandes nations , les Pacti, les Arctei, les fiers Léliones , les Scythes armés de flèches et qui adorent Arès , les Taures homicides , qui offrent à la déesse Munychie de sombres sacrifices où la coupe doit s'emplir de sang humain ; puis les Hyperboréens , les Nomades et les peuples Caspiens. Quand se leva pour la dixième fois l'Aurore qui apporte la lumière aux mortels, nous atteignîmes les gorges des monts Rhipées ; et là , tout à coup , l'Argo violemment agité courut à travers un étroit passage jusqu'à l'Océan appelé Cronium, que les hommes nomment aussi mer Hyperborée et mer Morte ... »

Jason ve arkadaşlarını taşıyan gemi Phasis kıyılarına varır varmaz, şair başka ilhamların etkisine kapıldı; sanki Medea sihirli değneğiyle sahneyi ve konuyu değiştirmişti. Altın Post'u kazanan Jason tekrar yelken açtı; ancak daha ilk adımdan itibaren kader araya girdi. Gemi, nehrin ağzına dönmek yerine iç kesimlere daldı. Böylece, aralarında Kerketlerin de bulunduğu savaşçı halkların yaşadığı sayısız topraktan geçtiler; buradan, Rus ordularının yakın zamanda Kafkasya'dan kovduğu Çerkeslerin orada yeni bir ırk olmadığını görüyoruz. Yine de bu iç hat rotası, Argonautları geniş Tanais Nehri'nin Maeotis Nehri'ne ve Maeotis Nehri'nden Karadeniz sularına döküldüğü yerlere götürdü. Burada, Maeotia ovalarında insanı şaşırtan yeni bir halk listesiyle karşılaşılıyor: Geloniler, Getalar, Sauromatlar, Arimaperler ve şüpheli isimlere sahip diğer kabileler. "Tanrılar tarafından gönderilen birçok felaketten sonra," diye devam ediyor şair, "uçurumun son sularını geçtik; orada, tehlikeli deniz, alçaltılmış kıyılardan geçerek, derin ormanları geniş ve yankılandıran bir gürültüyle akıyor, en kuzeydeki en uç noktalara, şiddetli akıntının Okyanus'a katıldığı yere kadar. Hızla ilerleyen gemi, ağzından geçti." Dokuz gece dokuz gün boyunca büyük ulusların arasından yelken açtık: Pactiler, Arcteiler, gururlu Lelionlar, oklarla silahlanmış ve Ares'e tapan İskitler, tanrıça Munychia'ya kasvetli kurbanlar sunan ve kadehin insan kanıyla doldurulması gereken katil Tauriler; sonra Hiperborealılar, Göçebeler ve Hazar halkları. Ölümlülere ışık getiren şafak onuncu kez doğduğunda, Rhipaeen Dağları'nın geçitlerine ulaştık; ve orada, aniden, şiddetle telaşlanan Argo, dar bir geçitten Cronium denen Okyanus'a doğru koştu; insanlar buna Hiperborean Denizi ve Ölü Deniz de diyorlardı...

Telle est , dans sa grossièreté toute primitive, la première idée que l'on eut chez les Grecs des contrées du Nord situées au-dessus du Pont et de la Thrace ; telle est la route que l'auteur du poème orphique ouvre au navire de Jason entre l'Euxin et la mer Boréale , à travers les gorges profondes où les eaux courent et se précipitent en mugissant . Et si nous

ARGONAUTLAR

İbrahim Şimşek

nous arrêtons aux énumérations de peuples jetées dans le récit, que voyons-nous ? Des noms qui plus tard furent bien connus (nous laissons de côté les appellations évidemment corrompues), entassés comme au hasard, et bien loin, pour la plupart, de leur véritable place . Nous ne tirons encore aucune conséquence ; suivons auparavant les Argonautes dans les derniers incidents de leur itinéraire.

Yunanlıların Pontus ve Trakya'nın yukarısındaki kuzey toprakları hakkındaki ilk fikirleri, en kaba ve en ilkel haliyle böyledi; Orfik şiirin yazarının, Jason'ın gemisi için Karadeniz ile Kuzey Denizi arasında, suların gürleyerek çağlayıp aktığı derin vadilerden geçen rotası da böyledir. Ve anlatıya dahil edilen halkların listelerini göz önünde bulundurursak, ne görüyoruz? Sonradan iyice bilinen isimler (açıkça bozulmuş unvanları bir kenara bırakıyoruz), sanki rastgele yığılmış ve çoğunlukla gerçek yerlerinden uzak. Henüz bir sonuca varamıyoruz; önce Argonautlar'ı yolculuklarının son olaylarında takip edelim.

Dans la mer Hyperboréenne, où l'on était entré, les vents avaient cessé de faire sentir leur souffle ; le navire n'avançait que sous l'effort des rameurs . Le septième jour, Jason arrive au pays des Macrobiens , qui vivent cent fois mille ans sans connaître jamais ni les soucis ni les besoins de la vie terrestre . Plus loin, le navire touche au pays des Cimmériens, que le mont Rhipée et la cime Caspienne au levant, l'immense Phlégra au midi et la longue étendue des Alpes au couchant, privent de la clarté du soleil, et qui restent enveloppés de ténèbres éternelles . Cependant un souffle propice se fait de nouveau sentir ; on a pu déployer les voiles et s'abandonner aux vents favorables. Mais une voix s'élève des flancs du navire ; c'est celle du chêne de Tomare , que Minerve elle-même a consacré . « Malheur à moi, dit la voix , si le nautonier s'approche imprudemment de l'île d'Iernis ; malheur à moi , si, après avoir doublé le promontoire Sacré, le pilote ne dirige pas sûrement la nef dans le golfe Intérieur¹ , car ma destinée alors sera d'aller me perdre au loin dans les flots de l'Atlantique ! »

Girdikleri Hiperborean Denizi'nde rüzgârlar durmuştu; gemi ancak kürekçilerin çabasıyla ilerliyordu. Yedinci gün, Jason, yüz bin yıl boyunca dünyevi hayatın dertlerini ve ihtiyaçlarını bilmeden yaşayan Makrobialıların ülkesine vardı. Gemi daha sonra, doğuda Rhipea Dağı ve Hazar Denizi, güneyde uçsuz bucaksız Phlegra ve batıda uzun Alp Dağları'nın güneş ışığından mahrum bıraktığı ve ebedi karanlıkta kalan Kimmeryalıların ülkesine ulaştı. Ancak, yine de elverişli bir esinti hissedildi; yelkenler açılabilir ve elverişli rüzgârlara teslim olabilirlerdi. Ancak geminin yan tarafından bir ses yükseldi; Minerva'nın bizzat kutsadığı Tomare meşesinin sesiydi bu. "Yazıklar olsun bana," dedi ses, "eğer denizci İernis Adası'na düşüncesizce yaklaşırsa; yazıklar olsun bana, eğer Kutsal Burun'u geçtikten sonra, kaptan gemiyi güvenli bir şekilde İç Körfez'e doğru yönlendirmezse, o zaman kaderim Atlantik'in dalgalarında çok uzaklarda kaybolmak olacak!

Mais la voix fatidique a éveillé la prudence. Le gouvernail, serré d'une main savante, permet de dépasser les dangers de l'île d'Iernis ; et , après une longue navigation sous le souffle des vents impétueux , le navire aperçoit enfin la bouche de Tartessus et les promontoires consacrés à Bacchus au pied des Colonnes d'Hercule .

Ancak kader sesi ihtiyatı uyandırdı. Usta bir elin tuttuğu dümen, İernis Adası'nın tehlikelerini aşmayı mümkün kıldı; ve şiddetli rüzgârların esintisi altında uzun bir yolculuğun ardından gemi, sonunda Tartessus'un ağzını ve Herkül Sütunları'nın eteğindeki Baküs'e adanmış burunları gördü.

Ici l'on est sorti des mirages fantastiques de la mer Hyperborée, et l'on rentre dans les réalités géographiques . Le poète nous conduit maintenant aux rives Tyrrhéniennes à travers « les eaux profondes des Sardes , les golfes des Latins et les îles de l'Ausonic ;>>

puis on longe la Trinacrie, « où l'Etna lance ses feux sous les efforts d'Encelade . » Le navire franchit les tourbillons mugissants de Charybde, et les Argonautes revoient enfin Iolcos après avoir touché à la divine Corcyre, demeure des Phéaciens, peuple habile à diriger un vaisseau dans les trajets maritimes .

Burada Hiperborean Denizi'nin fantastik seraplarını geride bırakıp coğrafi gerçekliklere adım atıyoruz. Şair şimdi bizi "Sardis'in derin suları, Latinlerin körfezleri ve Ausonikos adaları" boyunca Tiren kıyılarına götürüyor; ardından "Etna'nın Enceladus'un çabalarıyla ateşlerini savurduğu" Trinacria boyunca yelken açıyoruz. Gemi, Charybdis'in kükreyen girdaplarını aşar ve Argonautlar, deniz gemilerini kullanmada yetenekli bir halk olan Phaeacians'ın yurdu olan kutsal Korfu'ya ayak bastıktan sonra nihayet Iolcos'u tekrar görürler.

Nous pouvons maintenant nous demander quels indices ressortent de cet exposé, pour reconnaître les sources où a pu puiser l'auteur du poème, et l'époque de sa rédaction .

Şimdi bu sunumdan hangi ipuçlarının ortaya çıktığını, şiirin yazarının hangi kaynaklardan beslenmiş olabileceğini ve şiirin yazıldığı dönemi tespit edebiliriz.

Interrogeons-nous les particularités du voyage du Pont-Euxin, nous y voyons une notion très-vague de la géographie des parties orientales et des côtes du Nord, jointe à la connaissance d'un grand nombre de noms de tribus répandues depuis la Colchide jusqu'à la Méotide et au Tanaïs . Si la demeure de ces tribus est inexactement marquée dans la relation ; si des peuples du littoral sont rejetés dans les terres, ou des peuples situés au loin dans l'intérieur placés sur la côte, ce n'est certainement pas de parti pris chez le poète: partout où il l'a pu, il a été exact , témoin sa description de la côte de l'Asie Mineure. L'ensemble de cette partie du poème accuse donc un premier état de connaissances tel que peut le donner la fréquentation encore récente d'une région nouvelle . Si nous nous reportons à nos vieilles relations du seizième siècle , alors que les aventuriers espagnols et portugais, français et anglais, couraient à la découverte de terres du nouveau monde , nous ne les trouvons guère plus exactes , ni plus précises. Or quels furent chez les Grecs les premiers explorateurs du Pont-Euxin ? L'histoire nous le dit : ce furent les Milésiens . Durant plusieurs siècles , le nord de l'Euxin fut le domaine à peu près exclusif du commerce maritime et des colonies de la ville de Milet, cette métropole célèbre de la Grèce asiatique . C'est à partir de la fin du septième siècle que les efforts de cette cité commerçante portèrent dans cette direction ; ses plus anciennes colonies , Odessus et Olbia, y sont du commencement du sixième siècle , vers 580 probablement. Cent quarante ans plus tard , Hérodote trouvera au sein de ces colonies pontiques des informations analogues en beaucoup de points à celles qui se montrent dans le poème des Argonautes , seulement tout à fait exactes et positives, parce que le temps, là comme partout, avait fait son œuvre . En résumé , les notions du poème orphique sur le nord du Pont-Euxin , nécessairement antérieures à Hérodote , doivent appartenir aux premiers temps des établissement milésiens , conséquemment ils sont du sixième siècle .

Karadeniz yolculuğunun ayrıntılarını inceleyelim. Doğu bölgelerinin ve kuzey kıyılarının coğrafyasına dair oldukça belirsiz bir anlayış ve Kolhis'ten Maeotian Yarımadası'na ve Tanais'e kadar uzanan çok sayıda kabile ismine dair bilgiyle birleşiyor. Bu kabilelerin meskenleri anlatıda yanlış belirtilmişse; kıyı halkları iç kesimlere sürülmüşse veya iç kesimlerde yaşayan halklar kıyıya yerleştirilmişse, bu kesinlikle şairin önyargısından kaynaklanmıyor: Küçük Asya kıyılarını tasvir etmesinden de anlaşılacağı gibi, elinden geldiğince doğruyu söylüyordu. Şiirin bu bölümünün tamamı, yeni bir bölgeyle yakın zamanda tanışıklık kazanılarak edinilebilecek türden bir ilk bilgi düzeyini ortaya koyuyor.

İspanyol, Portekizli, Fransız ve İngiliz maceracıların Yeni Dünya'daki toprakları keşfetmek için yarıştığı on altıncı yüzyıldan kalma eski anlatılarımıza bakarsak, bunların da pek doğru veya kesin olduğunu göremeyiz. Peki, Karadeniz'in ilk Yunan kaşifleri kimlerdi? Tarih bize şunu söylüyor: Onlar Miletoslulardı. Birkaç yüzyıl boyunca, Kuzey Karadeniz neredeyse yalnızca deniz ticaretinin ve Küçük Asya'nın ünlü metropolü Milet şehrinin kolonilerinin alanıydı. Bu ticaret şehrinin çabaları yedinci yüzyılın sonlarından itibaren bu yöne yöneldi; en eski kolonileri olan Odessos ve Olbia, altıncı yüzyılın başlarına, muhtemelen 580 civarına kadar uzanıyor. Yüz kırk yıl sonra, Herodot bu Pontus kolonilerinde Argonauts şiirinde bulunanlara birçok yönden benzer bilgiler bulacaktı; ancak zaman orada da her yerde olduğu gibi işini bitirdiği için tamamen doğru ve kesindi. Kısacası, Orfik şiirin Kuzey Karadeniz hakkındaki fikirleri, zorunlu olarak Herodot'tan öncesine dayandığından, Miletos yerleşimlerinin ilk dönemlerine ait olmalıdır; dolayısıyla, altıncı yüzyıla kadar uzanmaktadırlar.

Que nous dit maintenant la suite du poème sur les mers du Nord et les contrées de l'Ouest? Dans le Nord, nous trouvons l'appellation de mer Cronienne appliquée à la mer Hyperborée, et la connaissance très vague, très-lointaine, de l'île d'Iernis, qui est l'Érin des Gaëls, c'est dire notre Irlande. Cette double notion pourrait être phénicienne; elle est beaucoup plus probablement carthaginoise. C'est dans le sixième siècle, nous le savons¹, et selon plusieurs indices vers l'année 570, que le Carthaginois Himilcon fit son célèbre voyage dans les mers du Nord, où il est tant question de la mer Cronienne, de l'île d'Iernis, et des mers alternativement mortes ou pleines de tempêtes de ces parties extrêmes du monde. Notons de plus que le septième et le sixième siècle furent pour les Grecs d'Asie et d'Europe l'époque d'un très-grand mouvement maritime et colonial dans l'ouest de la Méditerranée. C'est vers le milieu du septième siècle, en 642 ou 41, que le Samien Colaeos, poussé par les vents, aborda à la ville Tartessus, la Tarsis des Phéniciens et des prophètes hébreux, et révéla à ses compatriotes la splendeur de ce grand établissement tyrien². La fondation de Massilia par les Phocéens est de l'année 600; celle du plus grand nombre des colonies grecques de la Sicile du septième siècle et du sixième. Le retentissement du voyage de découvertes d'Himilcon avait donc pu arriver aisément de Tartessus en Grèce. Notons de plus que déjà longtemps avant l'expulsion des Tarquins et la chute de la monarchie de Rome (509), le nom latin avait acquis une grande prépondérance politique dans l'Italie centrale, ce qui explique assez la présence dans le poème du nom de golfe des Latins appliqué collectivement aux grands enfoncements que décrit la côte de l'Italie sur la mer Tyrrhénienne. De ce côté donc les indices les plus nombreux et les plus forts sont encore pour le sixième siècle.

Şiirin geri kalanı bize kuzey denizleri ve batı toprakları hakkında ne anlatıyor? Kuzeyde, Hiperborean Denizi'ne uygulanan Cronian Denizi adını ve Gaellerin Erin'i olan, yani bizim İrlanda'mız olan Iernis adası hakkında çok belirsiz, çok uzak bir bilgiyi buluyoruz. Bu ikili kavram Fenikeli olabilir; ancak Kartacalı olması çok daha olasıdır. Bildiğimiz kadarıyla, altıncı yüzyılda ve çeşitli kaynaklara göre 570 yılı civarında, Kartacalı Himilco kuzey denizlerine ünlü yolculuğunu yaptı; burada Cronian Denizi'nden, Iernis adasından ve dünyanın bu uç noktalarındaki denizlerin dönüşümlü olarak sakin veya fırtınalı olduğundan çokça bahsedilir. Ayrıca MÖ yedinci ve altıncı yüzyılların, Batı Akdeniz'de Asya ve Avrupa Yunanları için önemli denizcilik ve sömürge faaliyetleri dönemi olduğuna da dikkat edilmelidir. MÖ yedinci yüzyılın ortalarında, MÖ 642 veya 41'de, rüzgârların sürüklediği Samoslu Colaeus, Fenikelilerin ve İbrani peygamberlerin Tarsis'i olan Tartessus şehrine çıktı ve yurttaşlarına bu büyük Tyrus yerleşiminin ihtişamını gösterdi. Massilia'nın Phokaialılar

tarafından kuruluşu MÖ 600 yılına; Sicilya'daki Yunan kolonilerinin çoğunun kuruluşu ise MÖ yedinci ve altıncı yüzyıllara dayanır. Himilco'nun keşif yolculuğunun haberi bu nedenle Tartessus'tan Yunanistan'a kolayca ulaşmış olabilir. Ayrıca, Tarquinius'ların sürülmesinden ve Roma monarşisinin çöküşünden (509) çok önce, Latince ismin Orta İtalya'da önemli bir siyasi nüfuz elde etmiş olduğu da unutulmamalıdır; bu durum, şiirde, Tiren Denizi'ndeki İtalyan kıyılarını karakterize eden derin koylara topluca atfedilen "Latin Körfezi" isminin varlığını büyük ölçüde açıklamaktadır. Dolayısıyla bu perspektiften en çok ve en ikna edici kanıt hâlâ altıncı yüzyıla kadar uzanmaktadır.

La conséquence, c'est que lorsqu'on demande au poème orphique lui-même, d'après les indices qui se peuvent tirer de ses particularités géographiques , en quel temps il faut en placer non pas sans doute la composition primitive, mais la recension et l'arrangement tels que les a conservés l'édition finale que nous en possédons aujourd'hui , la réponse que fournit le poème nous désigne le sixième siècle , c'est-à-dire l'époque même d'Onomacrite , à qui en effet l'antiquité attribua , parmi bien d'autres travaux analogues , l'arrangement et la publication des Argonautiques d'Orphée . Il s'en faut bien, assurément, que toutes ces questions de critique littéraire soient nettement établies ; mais, nous ne saurions trop le répéter, l'œuvre est là qui parle par elle-même , et c'est encore le meilleur témoin à consulter.

Sonuç olarak, Orfik şiirin kendisine, coğrafi özelliklerinden elde edilebilecek ipuçlarına dayanarak, orijinal kompozisyonunu değil, bugün elimizde bulunan son baskıda korunan düzenlemesini ve düzenlemesini sorduğumuzda, şiirin cevabı altıncı yüzyılı, yani antik çağın, birçok benzer eserin yanı sıra, Orfeus'un Argonautica'sının düzenlemesini ve yayımını da attettiği Onomakritos dönemini işaret ediyor. Elbette, edebiyat eleştirisinin tüm bu soruları kesin olarak çözüme kavuşturulmuş olmaktan uzak; ancak, bunu yeterince vurgulayamayız, eserin kendisi kendi adına konuşuyor ve başvurulacak en iyi tanık olmaya devam ediyor.

XVIII

Dans cette étude de la tradition argonautique, une autre question se présente : la version attribuée à Onomacrite, celle qui ramenait le navire Argo par les contrées scythiques, les mers boréales et les Colonnes d'Hercule, cette version, que l'historien Timée, dont on vantait la science , reproduisit au troisième siècle en lui enlevant son caractère de naïveté primitive¹ , est-elle la plus ancienne forme de la légende?

Argonaut geleneğinin bu incelemesinde bir başka soru ortaya çıkıyor: Argo gemisini İskit topraklarından, kuzey denizlerinden ve Herkül Sütunları'ndan geri getiren Onomakritos'a atfedilen versiyon, bilimi övülen tarihçi Timaeus'un üçüncü yüzyılda yeniden ürettiği ve ilkel saflık karakterini ortadan kaldırdığı bu versiyon, efsanenin en eski biçimi midir?

Nous ne le croyons pas .

Biz buna inanmıyoruz.

On ne compte ordinairement que trois auteurs qui nous aient laissé, dans des œuvres spéciales, le récit de la navigation des Argonautes : l'auteur (quel qu'il soit) du poème orphique, Apollonius de Rhodes , et Valerius Flaccus . Il faut en ajouter un quatrième,- et ce n'est pas le moins important, - Pindare.

Argonautlar'ın yolculuğunu belirli eserlerde bize aktaran yazarlar genellikle yalnızca üç kişiyi sayarız: Orfik şiirin yazarı (kim olursa olsun), Rodoslu Apollonius ve Valerius Flaccus. Dördüncü ve en az onlar kadar önemli olan Pindar'ı da eklemeliyiz.

Dans la quatrième de ses odes Pythiques composée en l'année 462 avant notre ère en l'honneur d'Archésilas , roi de Cyrène , Pindare se trouve en face de la figure héroïque de

Jason , chef de la race des Minyens , dont Archésilas était issu . Le poète s'empare de la légende , honneur de la famille des princes cyrénéens, et elle remplit l'ode presque entière . Les incidents courent à travers les strophes nombreuses de cette riche composition ; le récit se brise et se renoue dans le désordre savant de l'inspiration lyrique ; mais aucune circonstance essentielle n'est omise. Le poète prend Jason à son départ de Iolkos, il le suit dans sa longue odyssée, et il le ramène avec Médée jusqu'au seuil de la Thessalie. Mais la route qu'il lui fait suivre en quittant le fleuve de la Colchide est bien différente de celle du poème orphique. Ici, les Argonautes sont jetés, en quittant le Phase << dans les mers océaniques qui forment la ceinture de la terre ' ; » ils traversent la mer Érythrée, qui enveloppe au sud les rivages de la Libye ; et de la mer Érythrée << ils transportent pendant douze jours leur navire Argo à travers les hautes plaines désertes » jusqu'au lac Tritonis situé au fond des Syrtes orageuses , où la voix prophétique de Médée prédit aux Argonautes les hautes destinées de leur descendant Battus , qui sera le fondateur de Cyrènes.

Pindar, MÖ 462'de Kirene Kralı Arşilaos onuruna yazdığı Pythian Övgüleri'nin dördüncüsünde, Arşilaos'un soyundan gelen Minya soyunun lideri Jason'ın kahraman figürüyle yüzleşir. Şair, Kirene prenslerinin gururu olan efsaneyi ele alır ve bu neredeyse tüm övgüyü doldurur. Bu zengin kompozisyonun sayısız kıtasında olaylar birbirini izler; anlatı, lirik ilhamın ustaca düzensizliğinde kırılıp yeniden kurulur; ancak hiçbir önemli durum atlanmaz. Şair, Jason'ı Iolkos'tan ayrılışından alır, uzun yolculuğunda onu takip eder ve Medea ile birlikte Tesalya'nın eşiğine geri getirir. Ancak Kolhis Nehri'nden ayrılırken izlettiği yol, Orfik şiirdekinden oldukça farklıdır. Burada Argonautlar, Fasis'i terk ederek "dünyanın kuşağını oluşturan okyanus denizlerine" atılırlar; Libya'nın güney kıyılarını saran Eritre Denizi'ni geçerler; ve Eritre Denizi'nden "gemileri Argo'yu on iki gün boyunca yüksek ve ıssız ovalar boyunca" fırtınalı Syrtes'in dibinde bulunan Tritonis Gölü'ne taşırlar; burada Medea'nın kehanet dolu sesi Argonautlara, Kirene'nin kurucusu olacak olan torunları Battus'un yüce kaderlerini haber verir.

Cette route tracée par le poète lyrique au retour des Argonautes est conforme aux idées que l'on se faisait du Pont-Euxin avant les reconnaissances milésiennes ; on le regardait comme une des mers qui formaient la ceinture de la terre , — comme une des mers de l'Océan , selon l'expression de Pindare lui-même . Rien ne devait sembler plus naturel , dans cette antique croyance, que de faire passer les Argonautes du Pont dans la mer Érythrée ; et si on ne les conduisait pas plus loin à l'ouest jusqu'aux colonnes d'Hercule par l'Atlantique, c'est uniquement, selon toute probabilité, parce que la légende avait pris cette forme dans un temps où les Grecs ignoraient encore l'existence du détroit de Gadès , qui leur fut révélée pour la première fois vers le milieu du septième siècle . Hécatee de Milet, quarante ans avant la quatrième Pythique de Pindare, racontait la navigation des Argonautes dans son Histoire des temps anciens¹ , et il les ramenait aussi par les mers Australes ; il est à remarquer que cette route de la mer Érythrée est celle qu'Eschyle , le poète tragique, contemporain à la fois d'Hécatee et de Pindare, fait suivre à Io, la nymphe fugitive, lorsqu'elle parcourt la terre poursuivie par la colère jalouse de Junon . « Lorsque tu auras passé le fleuve qui forme la limite des deux continents aux lieux où le soleil , en se levant, verse des flots de lumière ... à travers les flots mugissants de l'Océan, après avoir dépassé les demeures redoutables des Gorgones , des Grypes et des Arimaspes ... tu arriveras au pays lointain d'un peuple noir qui habite aux sources du soleil, où est le fleuve Aethiops . Tu en suivras les rives jusqu'à la descente où le Nil précipite ses eaux vénérées du haut des montagnes de Byblis , et de là le fleuve te conduira à la terre Deltaïque ... »

Cette géographie est tout à fait primitive : c'est celle des poètes et des mythographes . Ce dut être celle de la légende argonautique dans sa forme la plus ancienne . Le retour par le nord , décrit dans le poème orphique tel que nous l'avons aujourd'hui , suppose déjà une certaine combinaison de notions acquises qui est d'une seconde époque.

Argonotların dönüşünde lirik şairin çizdiği bu rota, Miletos seferlerinden önce Karadeniz hakkındaki düşüncelerle örtüşmektedir; Karadeniz, dünyanın kuşağını oluşturan denizlerden biri olarak kabul ediliyordu; Pindar'ın kendi ifadesiyle, Okeanos'un denizlerinden biri olarak. Bu kadim inanışa göre, Argonotların Karadeniz'den Eritre Denizi'ne geçmelerinden daha doğal bir şey olamazdı; ve eğer Atlas Okyanusu üzerinden daha batıya, Herkül Sütunları'na götürülmedilerse, büyük olasılıkla bunun tek nedeni, efsanenin, Yunanlıların henüz Gades Boğazı'nın varlığından habersiz oldukları bir dönemde, yedinci yüzyılın ortalarında ilk kez kendilerine açıklanmış olmasıdır. Pindar'ın Dördüncü Pythian Övgüsü'nden kırk yıl önce, Miletli Hekataios, Antik Çağlar Tarihi' adlı eserinde Argonautlar'ın yolculuğunu anlatmış ve onları Güney Denizleri üzerinden geri getirmiştir; Eritre Denizi'nin bu rotasının, hem Hekataios hem de Pindar'ın çağdaşı olan trajik şair Aiskhylos'un, Juno'nun kıskanç öfkesinin peşinde dünyayı dolaşan kaçak peri lo'nun izlemesini istediği rota olması dikkat çekicidir. "İki kıta arasındaki sınırı oluşturan nehri, yükselen güneşin ışık huzmeleri saçtığı yerlerden geçtikten sonra... Okyanusun kükreyen dalgaları arasından, Gorgonlar, Grypes ve Arimapes'in korkunç meskenlerini geçtikten sonra... güneşin kaynaklarında yaşayan, Aetiops Nehri'nin aktığı kara bir halkın uzak diyarına varacaksınız." Nil'in Byblis dağlarının tepelerinden aktığı yere kadar kıyılarını takip edeceksiniz ve nehir sizi oradan Delta diyarına götürecektir... Bu coğrafya oldukça ilkel: şairlerin ve mitoloji yazarlarının coğrafyası. En eski haliyle Argonaut efsanesinin coğrafyası olmalı. Bugün elimizdeki haliyle Orfik şiirde anlatılan kuzeye dönüş, daha sonraki bir döneme ait edinilmiş kavramların belirli bir bileşimini varsayar.

C'est le propre des vieilles légendes mythologiques de recevoir l'empreinte des siècles . Le récit argonautique en est un exemple. Onomacrite l'avait déjà , du moins tout l'indique, accommodé aux idées de son temps ; plus tard, on y introduit de nouvelles modifications . Après Onomacrite et Pindare on voit se produire un double courant. Les notions chaque jour plus répandues sur le sud-ouest de l'Asie ne permettaient plus d'y réunir le Pont à la mer Érythrée ; et d'un autre côté, les idées de plus en plus exactes que l'on devait aux Milésiens sur les contrées scythiques montraient combien il était impossible que Jason et ses compagnons eussent transporté leur navire de l'Euxin aux mers du Nord . Les notions géographiques s'étaient, dans le même temps, étendues d'un autre côté. On connaissait, au moins d'une manière générale , la direction du Danube , - l'Ister, comme on l'appelait alors , - qui , par un de ses grands affluents, la Save, arrive à une faible distance du fond de la mer Adriatique; ce fut même longtemps une opinion reçue qu'une branche de l'Ister venait déboucher dans cette mer et donnait son nom à l'Istrie. Pourquoi les Argonautes ne seraient-ils pas revenus par cette route? Car il faut bien remarquer que pour les anciens Grecs la navigation des Argonautes ne fut pas une légende dans le sens absolu du mot, mais, comme le siège de Troie, un grand événement des temps héroïques transmis par la tradition et embelli par la poésie . C'est pour cela que, d'époque en époque, on cherchait à mettre la tradition d'accord avec la vérité géographique. Le retour par l'Ister fut suggéré de bonne heure ; Aristote lui-même y fait allusion comme à un fait admis¹ . C'est la route qu'Apollonius de Rhodes, le savant successeur d'Ératosthène dans la garde de la bibliothèque d'Alexandrie , a consacrée dans son poème argonautique , et après lui , sans

aucun doute, son paraphraste Valerius Flaccus, quoique cette dernière partie du poème latin soit perdue .

Eski mitolojik efsanelerin yüzyılların izlerini taşıması karakteristiktir. Argonaut hikâyesi buna bir örnektir. Onomakritos, hikâyeyi kendi zamanının fikirlerine uyarlamıştı bile; daha sonra daha fazla değişiklik yapıldı. Onomakritos ve Pindar'dan sonra ikili bir düşünce akımı ortaya çıktı. Güneybatı Asya hakkındaki giderek yaygınlaşan bilgi, Pontus'un Eritre Denizi'ne dahil edilmesine artık izin vermiyordu; diğer yandan, Miletliilere İskit toprakları hakkında atfedilen giderek doğru fikirler, Jason ve arkadaşlarının gemilerini Karadeniz'den Kuzey Denizi'ne taşımalarının ne kadar imkansız olduğunu gösteriyordu. Coğrafi bilgi aynı zamanda başka bir yöne de yayılmıştı. Tuna'nın -o zamanlar İster olarak adlandırılan- akışı, en azından genel hatlarıyla biliniyordu ve ana kollarından biri olan Sava aracılığıyla Adriyatik Denizi'ne kısa bir mesafeye ulaşıyordu. Uzun bir süre, İster Nehri'nin bir kolunun bu denize döküldüğü ve İstria'ya adını verdiği yaygın bir inanıştı. Argonotlar neden bu yoldan geri dönmemiş olsunlar ki? Antik Yunanlılar için Argonotların yolculuğunun kelimenin tam anlamıyla bir efsane değil, tıpkı Truva kuşatması gibi, gelenekle aktarılan ve şiirle süslenen büyük bir kahramanlık olayı olduğu unutulmamalıdır. Bu nedenle, çağdan çağa, geleneği coğrafi gerçekle uzlaştırmaya çalışılmıştır. İster Nehri üzerinden dönüş fikri erken dönemlerde ortaya atılmıştı; Aristoteles'in kendisi de buna kabul görmüş bir gerçek olarak değinmiştir. Bu, İskenderiye Kütüphanesi'nin himayesinde Eratosthenes'in bilgili halefi Rodoslu Apollonius'un Argonaut şiirinde ve şüphesiz ondan sonra yorumcusu Valerius Flaccus'un da adadığı yoldur; ancak Latince şiirin bu son kısmı kaybolmuştur.

La dernière opinion sur la route de retour du navire Argo appartient aux écrivains que nous appellerions volontiers les rationalistes . Celle-là ramenait tout simplement Jason et ses compagnons d'aventure par la route même qu'ils avaient suivie pour aller en Colchide : le Bosphore et la Propontide . Moins poétique que les autres routes, parce qu'elle n'emprunte rien à l'imagination , elle reste prosaïquement dans la réalité des faits . Plus d'un poète, cependant, Callimaque notamment (vers 280 avant J.-C.), et avant lui Sophocle le tragique (vers 450), avaient cru pouvoir s'y tenir . Il y a quelque apparence que ce fut aussi l'opinion d'Hérodote.

Argo'nun dönüş rotası hakkındaki son görüş, rahatlıkla rasyonalist diyebileceğimiz yazarlara aittir. Bu görüş, Jason ve arkadaşlarını Kolhis'e ulaşmak için izledikleri aynı rotadan, yani Boğaziçi ve Propontis'ten geri getirmiştir. Hayal gücünden hiçbir şey ödünç almadığı için diğer rotalardan daha az şiirsel olan bu rota, olguların gerçekliğine düzyazısal olarak dayanmaktadır. Ancak birden fazla şair, özellikle Kallimakhos (MÖ 280 civarı) ve ondan önce trajik Sofokles (MÖ 450 civarı), bu görüşe bağlı kalabileceklerine inanmıştır. Herodot'un da aynı görüşte olması muhtemeldir.

La tradition argonautique se rattache étroitement, on le voit, à l'histoire des plus anciennes notions géographiques chez les Grecs .

Argonaut geleneğinin, Yunanlılar arasındaki en eski coğrafi kavramların tarihiyle yakından bağlantılı olduğunu görmekteyiz.

Argonautic Tradition and Geographical Development

Bu metin, M. Vivien de Saint-Martin'in 1873 tarihli coğrafya tarihi eserinden alıntılar sunmakta ve antik Yunanların Argonaut seferi geleneği üzerindeki incelemesine odaklanmaktadır. Yazar, MÖ 13. yüzyıla tarihlenen bu destanın, sadece edebi bir efsane değil, aynı zamanda Yunanlıların coğrafi fikirlerinin ilerleyişini takip etmeye yarayan değerli bir tarihi belge olduğunu savunur. Özellikle Orpheus'a atfedilen, ancak filolojik kanıtlara göre

Onomakritos tarafından MÖ 6. yüzyılda düzenlenmiş olduğu düşünülen Argonautika şiirindeki kuzey denizleri üzerinden dönüş rotası detaylıca incelenmektedir. Bu kuzey rotası (Karadeniz'den Hiperborean Denizi'ne), dönemin Miletos ve Kartaca keşiflerine dair bilgiyi yansıtırken, Pindar ve Hekataios gibi daha eski yazarlar Argonautları daha ilkel bir coğrafi anlayışla güney denizlerinden geri getiriyordu. Metin, Apollonius ve Valerius Flaccus gibi sonraki yazarların daha rasyonel rotaları (İster Nehri veya Bosphorus) tercih etmesiyle, efsanenin çağlar boyunca coğrafi gerçeklikle uyum sağlamak amacıyla sürekli olarak yeniden şekillendirildiğini ortaya koymaktadır. Bu karşılaştırmalı analiz, efsanenin kalıcılığının Antik Yunan'ın denizcilik ve keşif tarihini ne denli etkilediğini vurgular.

Argonaut geleneği, Antik Yunanların coğrafi tarihindeki ilk önemli olay olan Argonotların Yolculuğu'nun (MÖ 13. yüzyıl civarı) hikayesini konu alır. Medeniyetin ilk evrelerinde, her büyük olay bir efsaneye dönüşür ve anılar, popüler şiirin verdiği fantastik biçimlerle yazılı tarihe geçer. Bu kahramanlık çağı olayının etkisi, hatta Truva kuşatmasından bile daha büyük olmuştur. Homeros, Argonotların gemisi Argo'yu "akılda kalıcı" ve "herkesin hafızasında mevcut" olarak niteler.

Argonautik Geleneğin Edebi Kaynakları ve Gelişimi

Antik çağ, bize üç Argonaut şiiri miras bırakmıştır: Orpheus'a atfedilen şiir, Rodoslu Apollonius'un (MÖ 3. yüzyıl) İskenderiye eseri ve Valerius Flaccus'un (MS 1. yüzyılın sonu) Latince şiiri.

1. Orfik Şiir ve Onomakritos'un Düzenlemesi:

- Argonaut geleneğini konu edinen şairler arasında en eskisi ve en ünlüsü Orpheus'tur. Pindar, Orpheus'u "lirik şiirin babası" olarak adlandırmıştır.
- Orfik şiirlerinin gerçekliği sorgulansa da, çok uzak bir çağda bu adı taşıyan bir hiyerofantın (rahip) varlığı ve aralarında bir Argonaut şiirinin de bulunduğu kahramanlık şarkıları bıraktığı makul bir şekilde inkâr edilemez.
- MÖ 500-550 yılları arasında Atina'da, Onomakritos adlı bir bilgin ve şair, kadim şarkıları toplayıp sınıflandırarak metinlerini kesin baskılara kavuşturmayı misyon edinmiştir; Orpheus'un Argonautik şiiri de bunlar arasındadır.
- Bugün elimizde bulunan Orpheus'a atfedilen Argonautica, coğrafi ayrıntılar ve özellikle dilde çok daha yeni bir kompozisyonun açık kanıtlarını taşır. Bazı akademisyenler eseri İskenderiye ekolüne, bazıları ise Hristiyanlığın ilk yüzyıllarına tarihlendirir. Ancak, şiirin özü gerçekten kadim bir fikir düzenine ait birçok ayrıntıyı barındırdığı için, kadim üslupla biçimlendirilmiş bir kopya veya yeniden düzenlenmiş bir metin olarak kabul edilir.
- Coğrafi ipuçları, bu düzenlemenin (recension) MÖ altıncı yüzyıla, yani Onomakritos dönemine ait olduğunu gösterir. Bu tarihlleme, şiirdeki Kuzey Karadeniz (Pontus Euxinus) bilgilerinin Miletos yerleşimlerinin ilk dönemlerine (MÖ 580 civarı) ait olmasına ve Batı Akdeniz'deki (Iernis/İrlanda, Cronium Denizi, Latin Körfezi) bilgilerin ise Kartacalı Himilco'nun (MÖ 570 civarı) keşif yolculuğuyla ilişkilendirilmesine dayanır.
- Bu şiir, sonraki epik şiirlerin aksine, Hesiodos'un Theogonia'sı gibi didaktik ve numaralandırıcı (sayıp döken) bir eserdir.

Argonautların Yolculuğu ve Coğrafi Anlamı

Sefer, Jason'ın Tesalya'daki İolkos'tan yola çıkarak, Karadeniz'in başında (Pontus Euxinos), Fasis Nehri kıyısındaki Kolhis'ten Altın Post'u alması etrafında döner. Argo gemisiyle yapılan bu 400 fersahlık yolculuk, o dönemde olağanüstü bir başarıydı. Karadeniz, gemi batıklarıyla ünlü olduğu için başlangıçta Pontos Axenos (Misafirperver Olmayan Deniz) olarak adlandırılmış, daha sonra yumuşatılarak Pontos Euxenos (Misafirperver Deniz) adını

almıştır. Seferin gerçek nedeninin, muhtemelen Sidonlular aracılığıyla Ege Yunanlılarına ulaşan Phasis yakınlarındaki altın yatakları hakkındaki bilgiler olduğu ve Altın Post'un şeffaf bir kurgu olduğu düşünülmektedir.

Argonaut efsanesinin, coğrafi önemi büyüktür ve hikâye iki farklı bölümden oluşur:

1. Gidiş Yolu (İolkos'tan Phasis'e): Anlatının temeli tamamen doğru coğrafi kavramlara dayanır. Küçük Asya kıyılarını tasvir eden bu bölüm, daha sonraki belgelerle de doğrulanan düzenli bir sırayı takip eder ve coğrafi tarih açısından paha biçilmez bir periplus (kıyı yolculuğu) olarak kabul edilir.

2. Orfik Şiirdeki Dönüş Yolu (Kuzey Rotası): Jason, Altın Post'u aldıktan sonra geri dönerken, gemi bilinmeyen rotalara ve iç kesimlere yönlendirilir. Bu bölüm fantastik bir karaktere sahiptir.

- Argonautlar, savaşçı halkların (Kerketler, yani Çerkeslerin ataları) topraklarından geçer, Tanais Nehri'nin Maeotis Nehri'ne (Azak Denizi) döküldüğü yerlere ulaşır.

- Buradan, derin ormanları yankılandıran bir gürültüyle akan, Kuzey'deki Okyanus'a katılan tehlikeli denizden geçerler.

- Rhipaeen Dağları'na varıp Cronium Okyanusu'na (Hiperborean Denizi veya Ölü Deniz) girerler. Bu denizdeki rüzgârlar durur ve gemi kürekçilerle ilerler.

- Makrobyalıların ve ebedi karanlıkta kalan Kimmeryalıların ülkesine ulaşırlar.

- Gemideki kutsanmış Tomare meşesinden gelen bir ses, onları İernis Adası (Gaellerin Erin'i, yani İrlanda) tehlikesine karşı uyarır.

- Sonunda, Herkül Sütunları'nın eteğindeki Baküs'e adanmış burunları ve Tartessus'un ağzını görürler ve Tiren kıyıları üzerinden (Sardis suları, Latin Körfezleri, Ausonian adaları, Trinacria/Etna) İolkos'a dönerler, bu sırada Korfu'ya (Phaeacians'ın yurdu) uğrarlar.

Geleneksel ve Sonraki Dönüş Rotaları

Argonaut efsanesi yüzyıllar boyunca coğrafi bilgilere göre şekillenmiştir.

- En Eski Rota (Pindar ve Hekataios): Orfik şiirdeki kuzey rotası en eski biçim olmayabilir. MÖ 462'de Pindar, Argonautları Kolhis'ten ayrıldıktan sonra Eritre Denizi'ne (Libya'nın güney kıyılarını saran okyanus denizleri) yönlendirir. Buradan gemiyi 12 gün boyunca çöl ovalarından Syrtes'in dibindeki Tritonis Gölü'ne taşırlar. Bu rota, Miletos keşiflerinden önceki, Karadeniz'in dünyanın kuşağını oluşturan Okeanos denizlerinden biri olduğu ilkel coğrafi inanışa uygundur. Miletli Hekataios da (Pindar'dan 40 yıl önce) onları Güney Denizleri'nden geri getirmiştir.

- İster Nehri Rotası: Coğrafi bilginin gelişmesiyle (Karadeniz'in Eritre Denizi'ne bağlanmasının imkansız olduğu anlaşılınca), İster Nehri (Tuna) üzerinden dönüş fikri ortaya çıktı. İster Nehri'nin Adriyatik Denizi'ne yakınlaştığı bilgisi vardı. Aristoteles bile bu rotayı kabul edilen bir gerçek olarak anmıştır. Rodoslu Apollonius ve Valerius Flaccus bu rotayı eserlerinde benimsemiştir.

- Rasyonalist Rota: En son görüş, Argonautların Kolhis'e giderken izledikleri yoldan, yani Boğaziçi ve Propontis'ten geri döndüğünü savunan "rasyonalist" yazarlara aittir. Bu rota, olayların gerçekliğine düzyazısal olarak dayanır ve Kallimakhos (MÖ 280 civarı) ve Sofokles (MÖ 450 civarı), muhtemelen Herodot da dahil olmak üzere, bazıları tarafından kabul görmüştür.

Argonaut geleneği, bu nedenle, Yunanlıların en eski coğrafi kavramlarının tarihiyle yakından bağlantılıdır.

Analoji: Argonautik efsane, bir nehrin yatağına benzetilebilir. Nehrin kaynağı (gerçek olay) çok eskidir, ancak nehir akarken farklı coğrafi bölgelerden (farklı çağların coğrafi bilgisi)

ARGONAUTLAR

İbrahim Şimşek

geçer. Her çağ, nehrin akışını (efsanenin rotasını) kendi haritalarına (bilgi birikimine) göre yeniden çizmiştir. Onomakritos'un versiyonu, nehrin yatağını genişleten ve ona yeni kıvrımlar ekleyen büyük bir taşkın gibiyken; Pindar'ın versiyonu, nehrin başlangıçtaki, daha dar ve coğrafi keşiflerden etkilenmemiş akışını temsil eder. İlerleyen dönemlerde ise, mühendisler (rasyonalistler), nehrin en pratik ve bilinen yoldan akması gerektiğini söylemişlerdir.

Cette traduction a été réalisée avec l'aide de Google. Les passages en français proviennent du livre original.
Bu çeviri Google yardımıyla gerçekleştirilmiştir. Fransızca bölümleri kitabın orijinalindendir.

Türkçeye çeviren- İbrahim Şimşek